

DAAN HEERMA VAN VOSS
DE VERGETING **ROMAN**

2013

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

I

Sunglasses and Advil, last night was mad real.

– Kanye West, ‘No Church in the Wild’

II

My guess is that you’ve written metamorphoses of yourself so many times, you no longer have any ideas what *you* are or ever were. By now what you are is a walking text.

– Nathan Zuckerman and Philip Roth in:
Philip Roth, *The Facts*

III

Just think of the lives you could swap with your own
While you’re selling your coats
You’re sewing your own
You know it’s not the easy way
Sometimes we’ve got to pay to play
With finger paints and macrame
It’s time we asked the sea and say:
Could you bring a different nomenclature?

– Andrew Bird, ‘Nomenclature’

I

Ik maak foto's van mezelf, en van de kamer waarin ik mij bevind. Het is de keuken van mijn ouderlijk huis, waar slingers hangen die voor de ene verjaardag maanden te laat komen, voor de andere maanden te vroeg.

De foto is van onderen genomen. Met mijn rechterhand geklikt, in mijn linker houd ik de krant van vandaag, om te bewijzen dat de foto wel degelijk nu is genomen. Ik ben mijn eigen gijzelaar. Flits. Wachten. Mijn neusgaten zijn grotesk. Dit is niet het moment voor ijdelheid. Het gaat erom dat de datum bewezen is, en dat het onmogelijk is dat een ander vanuit deze hoek een foto van mij gemaakt zou hebben. Het gaat erom dat ik het ben, omdat het niemand anders kan zijn.

In de keuken van mijn ouderlijk huis staan we, mijn vader en ik. Mijn broertje krijgt les, op de universiteit die hij school noemt, mijn moeder geeft les op het kantoor dat zij universiteit noemt. Mijn vader is met pensioen en heeft heimwee naar alle bovenstaande plaatsen. Hij heeft zich net geschoren. Dat kan ik zien aan de verse stoppels die als een dons over de fruitschaal onder de scheerspiegel liggen. Ja, de fruitschaal staat precies onder de scheerspiegel, en nee, dat is niet handig. Maar sommige dingen zijn te belangrijk om over te laten aan praktisch nut. Zoals het principe dat

een ouderlijk huis nooit van zijn principes mag afwijken. Wat ooit besloten is, zal nooit veranderd worden. Deze keuken is een onveranderlijk decor. En in dit decor staat de fruitschaal precies onder de scheerspiegel.

Mijn vader en ik stellen een noodpakket samen voor de jongen die zijn geheugen kwijt is. We stellen een noodpakket samen voor mij, voor wie ik was op 16 januari 2012. Ik geef de camera aan mijn vader. Hij pakt hem verkeerd om aan, vloekt, en neemt een foto van zijn linkerslof. De camera maakt een kirrend geluid. Ik wapper het fotootje droog en schrijf met een marker 'linkerslof vader' op de witte balk onder de afbeelding.

Op de eettafel liggen foto's van mijn leven, brokstukken en parafernalia die in de blanco envelop zullen verdwijnen. Een foto van mijn moeder, die haar duim opsteekt. Van mijn broertje die me, niet overtuigd van de noodzaak van deze operatie, de middelvinger geeft. Maar eronder wel 'Sorry man' heeft geschreven, en daarnaast zijn telefoonnummer. Mijn geboortebewijs. De babyfoto waarop ik lijk op Kim Jong-Il. Een foto van mijn achttiende verjaardagsfeestje, waarop ik goddomme een zwarte coltrui draag. Een foto van twee Beatles-mokken. Een foto van twee jongetjes op de rand van de zandbak van een crèche. Een vakantiefoto van een jongen en een meisje die een fietstocht maken over een Italiaanse veldweg. De foto is al fietsend genomen, de jongen kijkt naar de camera, het meisje is bezweet en kijkt de zon in. Een brief van mezelf aan mezelf. Brieven van vrienden. Dagboekfragmenten waaraan ik mijn eigen handschrift zou kunnen verifiëren. Een eindeloze lijst van onontbeerlijke gegevens en telefoonnummers. De inventaris van een leven. Ik wil herinnerd worden door feiten.

‘Nu ga ik het goed doen,’ zegt mijn vader. Hij houdt de krant omhoog. Hij glimlacht, soort van. En hij klikt. Even is de hele keuken wit van flitslicht. Wachten op de afdruk. We zwijgen. De vader op de foto is precies de vader die ik nu voor me zie. Er lopen rode lijntjes van zijn neus naar zijn wang. Hij heeft wallen die vergroeid zijn met zijn gezicht. Maar hij vindt de foto ‘niet representatief’. Hij komt inderdaad niet overeen met de foto die mijn vader liever in de envelop zou zien: een foto van een jonger zelf, die zijn zoontje in de armen houdt, een kind dat nog te jong is om zijn vader vragen te stellen.

‘Anders maak ik er wel een van je,’ zeg ik. Hij kijkt zoals hij denkt dat hij moet kijken met een camera in de buurt. Hij poseert. ‘Houd de krant maar goed omhoog. Ja, precies zo.’ Flits. Wachten. ‘Veel beter,’ zeg ik, al weet ik dat de foto identiek is aan de vorige. Hij gelooft me op mijn woord, en schrijft zijn naam en telefoonnummer op de witte balk, ziet zijn hoofd langzaam opkomen vanuit het niets, en zet zijn handtekening. Ik doe alle foto’s en brieven in de envelop en lik hem dicht. Zou ik mezelf geloven op mijn woord?

We gaan aan de keukentafel zitten, de envelop ligt tussen ons in. We zeggen niets. Ik pak de marker, en schrijf in grote letters ‘DE VERGETING’ op het papier. En daaronder: ‘DOSSIER IK’. Mijn vader knikt. Alles zit erin. Alles wat een wildvreemde nodig heeft om mij te worden.

*

16 januari 2012 is voor mij een dag zonder datum.

Als ik wakker word, voel ik niets. Van het geheel van omstandigheden, relaties, karaktertrekken en herinneringen, de draden waarvan ieder mens gesponnen is, is niets over. Ik ben alleen maar van vlees. Een mens, meer niet.

Ik ken niets behalve het in- en uitademen van mijn lichaam. Mijn longen zitten vol stikstof, en mijn spieren verkrampen.

Het begin. Ik bevind me in een roodgewatteerde schedel, met kloppende chromen aderen tussen de ogen. Als ik begin met het reconstrueren van de dag dat ik mijn geheugen kwijtraakte, kan het niet anders dan met deze zin. Een dramatische, te lyrische zin, te omschrijven als wartaal. Ik ben ervan overtuigd dat ik net zo goed iets had kunnen zeggen als: u kunt mij vinden op de gigantische grasmaaier. Ik ben kortom overtuigd van de willekeur van die eerste woorden. Het lijkt me onwenselijk om nu op een David Lynch-achtige manier onzinnige verbanden te zoeken tussen dromen, materialen en kleuren. Ik zei wat ik zei, zonder reden.

Mijn arm gaat omhoog, en weer naar beneden. Mijn bovenarmspieren staan gespannen. Er zit een panische onrust in mijn benen, ik voel de behoefte om te gaan trappen, maar ik doe niets. Ik ben te moe. Er is iemand die mij willekeurige bewegingen opdraagt: een gezichtsloos wezen in een onzichtbare regiekamer. Ik beweeg machinaal, op bevel van nullen en enen. De iemand schiet mijn arm omhoog. En duwt hem weer neer. Op het punt waar mijn oor en mijn kaak samenkomen, wordt de onderkant van mijn gezicht losgeschroefd van de bovenkant, een drukkende pijn. Ik moet hier weg. Ik moet om hulp roepen. Maar ik moet stil

blijven, want straks word ik ontdekt. Mijn buikspieren spannen zich aan bij iedere ademhaling, mijn hele lichaam staat strak, alsof het zich voorbereidt op een aanval die al heeft plaatsgevonden.

Het is mijn lichaam. Het moet mijn lichaam zijn. Het mijne.

En toch. Alle bewegingen lijken van zo ver te komen. Ze behoren mij niet toe.

Wie of wat ik ook ben, ik leef. Wat in leven is, moet in leven blijven. Ademen. Niets doen wat me in gevaar kan brengen.

De pijn verplaatst zich van mijn kaken naar mijn slapen, op verschillende plekken wordt in mijn schedel geboord, er worden pijnlijke stalen flinters ingebracht. Het maakt een knarsend geluid waaraan niet te ontsnappen valt. Mijn oogleden zetten uit en krimpen weer, mijn oogbollen gloeien.

Ik bevind me in een roodgewatteerde schedel, met kloppende chromen aderen tussen de ogen.

*

Nou, wat ik zei was natuurlijk niet helemaal zonder reden, zo beredeneer ik nu. Eigenlijk had ik alle reden van de wereld: namelijk dat ik wakker was geworden zonder rede. Zonder verstand.

Alles was weg. Namen, herinneringen, woorden, tijd, alles. Ik was alwetend in het besef dat ik helemaal niets meer wist. Wat stelde dit bewustzijn voor?

Onder de oppervlakkige vragen die filmfiguren met geheugenverlies stellen, zit een diepere laag: die van de logica. Pas wanneer iemand een elementaire samenhang tussen de

dingen en de tijd ontwaart, kan hij functioneren, zich vragen stellen. Alleen in dit vruchtwater kunnen de hersenen hun werk doen, kan het embryo van een gedachte groeien. In mijn geval had er een punctie plaatsgevonden. Terwijl ik sliep was het vruchtwater weggesijpeld en mijn verstand stil komen te liggen, beurs en angstig, wachtend op licht.

Toen ik wakker werd, had ik geen greep meer op de logica, en de logica niet op mij. Er is niets zo beangstigend als dit diepste niet-weten. Ik was doodsbang, en mijn adem begon te verspringen. Er bevond zich een vreemdeling in mijn hoofd, die steeds harder begon te hijgen. De vreemdeling zat in een lichaam. Om hem heen lagen omgewoelde lakens en kussens. Het was donker. Het lichaam had haar op de benen, en zat rechtop, met zijn rug tegen de muur.

Er zit een vreemdeling in een bed.

De vreemdeling is koud. Zijn benen omstrengelen elkaar. Zijn kop is vuurrood en staat in de hens, een schelle koppijn achter de ogen. Het heeft een slaaphemd aan, een zwarte onderbroek. De vreemdeling voelt in de onderbroek, trekt het elastiek naar voren en kijkt, stelt vast dat hij een man is. Er zit een vreemdeling in mijn bed. Er zit een man in mijn bed. Ik zit in mijn bed.

Met horten en stoten verandert het lichaam in het mijne. De fundamentele zaken: er zitten nog kloten aan. Mijn kloten. Als iemand me zou vragen: wie ben jij? zou ik kunnen antwoorden: ik ben een man.

*

Terug naar die zin. Ik bevind me in een roodgewatteerde schedel, met kloppende chromen aderen tussen de ogen. Ik

keek om me heen, die ochtend, en zag niets van een roodgewatteerde schedel. Niet dat deze woorden me iets zeiden, net zo goed konden het de juiste benamingen zijn voor ‘muur’ of ‘donker’, maar op de een of andere manier voelden ze niet als juist. Helderder dan dit (*voelen*, wat moet een mens ermee?) kan ik het niet omschrijven. Er was kennelijk nog iets van een taalkundige intuïtie die het me mogelijk maakte vast te stellen welke woorden in elk geval zonder betekenis waren. Het was alsof ik de kleur wit onder woorden probeerde te brengen met de ontkenning van de kleuren zwart en rood.

Na wat ik dacht dat een paar minuten waren (wat had ik graag de rationaliteit gehad minuten te ervaren als minuten, en niet als de vormloze gevallen die ze worden wanneer tijd in de gedachten geen rol speelt) stelde ik vast: die eerste zin slaat nergens op. Vanaf dat moment was ik hier zeer van overtuigd. Ik wist het zeker, en daarmee was de eerste golf van paniek bezworen; ik kon dingen herleiden.

Het viel me op datzelfde moment ook op dat ik de zojuist als wartaal bestempelde zin hardop had uitgesproken, wat me angst aanjoeg, wederom intuïtief aanvoelend dat het niet de bedoeling is een wartalige zin hardop uit te spreken als je alleen in een kamer bent. Want ja, verdomd, dat was ik, alleen. Dat woord stond me ineens helder voor de geest, zowel de afzonderlijke letters als hun gezamenlijke betekenis. ‘Alleen’ duidt op het bestaan van andere mensen. Ik bevond me in een tijd en op een plaats waar anderen bestonden. En wie die anderen ook waren: ze waren niet hier, bij mij, bij de man in mijn bed. Ik onthulde anderen door te constateren dat ze afwezig waren.

Van alle angstvragen die een rationeel mens zich in der-

gelijke omstandigheden zou kunnen stellen, is die naar de eindigheid van het vergeten de meest logische: zal ik me voor altijd zo voelen? Zal ik voor altijd vergeten hebben en vergeten zijn?

Achteraf bezien kan ik met behoorlijke zekerheid zeggen dat ik mezelf die vraag niet heb gesteld. Hij kwam niet in me op. Op dat moment namelijk wist ik niet dat ik alles vergeten was, er was geen kennis waarvan ik dacht: die heb ik niet. In dat duister bevond zich alleen het gevoel dat hier iets niet klopt. Wat natuurlijk betekent: er is hier iets helemaal mis.

— EERSTE RAPPORT —

7:30. Patiënt ontwaakt. Hij zet zijn telefoonwekker bij de vierde rinkel uit, niet aantoonbaar later dan gewoonlijk. Patiënt doet dit zonder tekenen van fysiek-cognitieve problemen of ruimtelijke desoriëntatie. Hij spreekt hardop en helder gearticuleerd de zin uit: 'Ik bevind me in een roodgewatteerde schedel, met kloppende chromen aderen tussen de ogen.' Een fysieke reactie hierop volgt pas om 7:35, wanneer patiënt schrikachtig wordt en om zich heen begint te kijken. Eerder lijkt hij nauwelijks oog te hebben gehad voor zijn omgeving. Patiënt maakt meer zweet aan dan normaal, en zijn lichaamstemperatuur is met 0,7 graad gestegen.

Patiënt draagt de voorgeschreven kleding: een wit pyjamashirt en een zwarte onderbroek. Hij heeft geen sieraden of andere fysieke opvallendheden (tatoeages et cetera), afgezien van een moedervlek op zijn rechterwang en een blauwe stip op zijn rechterknie, een steentje dat ooit in zijn knie is

geraakt bij een val van de fiets toen patiënt tien was. Patiënt heeft een beginnende baard van drie tot vier millimeter.

7:59. Patiënt spreekt, maar is niet goed te verstaan. Zijn articulatie is slecht en hij toont geen fysieke reactie op wat hij zegt. De algemene lichaamshouding van patiënt is onzeker. Hij oogt verdwaasd en staat soms op om direct weer te gaan zitten. Zijn pupillen zijn aanmerkelijk groter dan normaal en zijn gezicht is bleek.

8:07. Patiënt staat op uit zijn bed. Hij kijkt in de hoeken van de kamer op zoek naar camera's. Hij vindt niets. Dit lijkt hem niet te verwarren. Patiënt kijkt om zich heen en gaat op het bed zitten. Hij rilt een beetje, maar niet vanwege de kamertemperatuur, die is ingesteld op 19 graden. Patiënt kijkt naar zijn voeten. Zo blijft hij acht minuten zitten, dan laat hij zich achterovervallen op zijn bed.

8:17. Patiënt zet de door ons geplaatste muziekinstallatie aan. Dit doet hij zonder zichtbare cognitieve desoriëntatie. De muziek lijkt patiënt kalmer te maken. Of dit te maken heeft met herkenning (in welk geval onderzocht moet worden hoe patiënt iets kan herkennen terwijl hij geen herinneringen heeft) of met een verondersteld intrinsiek kalmerende werking van muziek zelf, is niet duidelijk. Verder onderzoek sterk aangeraden.

Patiënt vertoont geen tics. Wel haalt hij relatief vaak de hand door het haar, maar het is vooralsnog niet vastgesteld of dit een neurotische beweging is, een gewoonte, of een ongevaarlijke reactie op de omstandigheden. Nader onderzoek gewenst. Zijn lichaamstaal is afwerend. Hij komt eerder chaotisch over dan uitnodigend. Deze lichaamshouding is niet ongewoon voor patiënt, maar is in vergelijking met andere dagen sterk uitvergroet.

8:22. Patiënt pakt, wederom zonder tekenen van desoriëntatie, de telefoon en begint op knoppen te drukken. Deze knoppen zijn niet willekeurig. Het door de patiënt geschreven telefoonbericht getuigt niet van syntactische verwarring.

— EINDE RAPPORT —

2

Angst houdt mijn lichaam in zijn greep, heel soms laat hij het ijzeren touw vieren, kort, en mag ik ademen. Maar het is te weinig lucht, en ik moet kokhalzen. Ik schop de dekens van mijn bed. Het is mijn bed. Het moet mijn bed zijn. Ik hoor geluiden. Het kunnen ganggeluiden zijn, kamergeluiden, misschien, in de volgende kamer. Stil moet ik zijn. Niemand mag me zo zien.

*

Het is raar dat ik in dit bed lig, zover was ik, in een donkere kamer, op een tijdstip dat ik niet kende (de tijd was teruggekeerd!) en dat ik hardop onzin brabbelde. Wat betekende dit? Stilte, waarschijnlijk minuten, misschien kwartieren.

Had ik een aanval van het een of ander? Wie ik ook was, ik wist ineens dat ik misschien een aanval zou kunnen hebben. Had ik een psychose? Ik wist ineens wat een psychose was. Raadselachtig genoeg had ik een idee van ziektebeelden. De man die ik was van een afstand beschouwen, zoiets heette depersonalisatie, het verlies van tijdsbesef duidde op derealisatie; verschijnselen die kunnen optreden op de vooravond van een psychotische episode of een andersoortige mentale ex- dan wel implosie. Ik had er weleens last van gehad.

Dat vermoedde ik op dat moment denk ik, al speelden er geen herinneringen aan een dergelijke episode op. Later, een andere dag, zouden verklarende herinneringen terugkomen: dat ik enkele jaren geleden was gebeld door mijn verkering (toenmalige, even voor de zekerheid: ik was verdomme alleen) en dat ik toen geen idee had wie zij was. Dit was zeer onvoorzien en sociaal gezien kwalijk. Andere momenten in mijn leven was ik er (even, een kwestie van minuten) van overtuigd dat ik tachtig jaar oud was, of negenentwintig. (Gek genoeg altijd een van twee.) En er was de dag dat ik, terwijl ik koffie zat te drinken met mijn broertje, zeker was dat dit vlak na de begrafenis van onze vader was. Weer voor de zekerheid: mijn vader leeft nog. Dientengevolge vond hij het 'een raar verhaal'. Al deze keren zou ik niet lang erna instorten met iets wat schommelde tussen depressie en burn-out, om wat modieuze bastaardtermen te gebruiken voor het aloude Miserabel. Middeltjes voor gehad. Schaam ik me niet voor. (Niet meer dan voor andere dingen.) Alleen een bruuft van een mens maakt onderscheid tussen de natuurkundige benamingen van bloemen, en die van medicijnen. *Oxazepam. Leontodon. Mirtazapine. Taraxacum officinale. Viola arvensis. Citalopram.* Ziet u de verschillen?

Een psychose had (en heb) ik echter nog nooit gehad. En nu ook niet, zo leidde ik af uit het feit dat ik mezelf dit nu afvroeg. Eén ding is zeker: iemand die zojuist in een psychose is beland, staat niet stil bij de mogelijkheid dat hij zojuist in een psychose is beland. Ik was een patholoog-anatoom die zichzelf ontleedde als een dood dier. Ik had geen psychose. Dus.

Daarna bleef het lang stil. Ik werd duizelig. Het was alsof ik dagen, weken, maanden in het donker had geleefd, en nu

voor een felle lamp was geplaatst, die mijn hoofd in het zweet zette, en een groteske hoofdpijn achter mijn ogen duwde. Het was, zo zag ik tegelijk, nog altijd donker in mijn kamer.

Het lichaam registreert iedere kiem van vergetelheid direct als een vreemd object. Dit is althans zoals het mijne erop heeft gereageerd, zo beredeneer ik nu, achteraf. Zodra je iets niet meer weet wat je eigenlijk niet had mogen vergeten, treedt een gevoel van paniek op, een paniek zonder woorden, alleen maar te omschrijven als de noodkreet van hersenen die merken dat er iets verdwenen is, dat er zich een gevaarlijk projectiel bevindt midden in het zenuwcentrum van het lichaam, een klein zaadje dat kan groeien en al het andere kan aantasten. Wanneer je alles vergeten dreigt te zijn, is het fysieke alarm oorverdovend.

Het lichaam in mijn kamer was niet jong meer. Ook niet oud, maar geen kind. Ik zou herinneringen moeten hebben. Nog altijd niets. Wanneer ik me inspande, of eigenlijk: zorgde dat mijn hersenen zich inspanden, begon het licht in mijn hoofd fel te steken. Een nieuwe vlaag van paniek: als ik alleen was, en ik niet wist wie de anderen waren, hoe kon ik er dan ooit achter komen wat er in godsnaam aan de hand was?

3

Ik zit. Het bed ruikt naar mij. Want: naar wie anders? Zo ruik ik. Kennelijk. De geur die erbij is gekomen is die van zweet. Nachtzweet, angstzweet, koortszweet, een diepe lucht.

Er begint iets te trillen. Het geluid van een vogel, maar dan in deze kamer. Ik tast, en vind een telefoon. Ik neem aan dat het geluid voor mij bedoeld is. Het bedienen van het apparaatje gaat vanzelf. Ik zet de wekker uit. De namen in mijn lijst zeggen me niets. Achter 'Daan Heerma van Voss' staat: (ik). Natuurlijk. Daan Heerma van Voss. Dat is mijn naam. Wist ik nou net niet eens meer hoe ik heette? Maar wat heeft iemand aan de kennis van zijn naam als hij geen namen kent van mensen die de zijne zouden kunnen uitspreken?

Mijn arm gaat omhoog en weer omlaag. Ik weet niet waarom mijn arm dit doet. Kan me niet herinneren dat ik hier toe orders heb gegeven. Mijn bewegingen zijn automatisch, ze lijken opgeslagen in een deel van mijn verstand dat niet is aangetast, of anders in mijn lichaam, dat op het moment niets te maken wil hebben met mijn falende hoofd, in de spieren zelf, in het weefsel.

Het is raar, wat mijn armen doen. Op het moment van dat besef houden ze ermee op.

Mijn bewegingen blijven zoeken naar handelingen, mijn handelingen naar beweegredenen.

4

Wat dromen ook zijn, kieren in de hemel of barsten in de hel, ze zijn er en we hebben het ermee te doen.

Ik weet nog dat ik die nacht heftig droomde. Zo heftig dat ik in de droom zelf dacht dat ik gek geworden was. Volgende stap: ik moest aan mijn gekte zien te ontsnappen. Ik wist mijn vel los te scheuren, weg te rennen om mijn huiden omhulsel achter te laten in een besneeuwd greppeltje. Helaas begon op dat moment mijn hoofd te smelten. Wat natuurlijk des te opmerkelijker was, gezien het feit dat er recentelijk nog sneeuw gevallen was. Bijzonder theatraal allemaal, ook dat, zeker, maar zo is het nu eenmaal, dat heb ik die nacht gedroomd.

De fysieke gevolgen van de droom. Ik viel uit mijn bed. Schrikachtig werd ik wakker, licht verblindde het binnenste van mijn hoofd en als ik op dat moment mijn ogen zou hebben opengedaan zou ik alles hebben doorkliefd met mijn blik. Ik hyperventileerde bovendien. Ik was misselijk en kokhalsde een paar keer. Er kwam niets uit. Allez, een druppeltje, desnoods gal, geef me iets wat ik morgen kan opdweilen en waardoor ik tegen mijn vrienden kan zeggen: zóóó, wat een nacht was dat, enorm liggen kotsen, en dat zij dan trots zouden zijn, want ze zijn trots op me, wat ik ook doe, maar zeker als ik heb gekotst.

Rommelend in kastjes op kniehoogte schraapte ik wat pijnstillers en paracetamollen bijeen die ik zonder water in mijn mond stopte, en een voor een met wat speeksel doorslikte.

Wat een ongelooflijke kutnacht. Denk ik nu. Toen dacht ik: wat gebeurt er? Hoe kom ik aan deze helse koppijn? Hoe kan het dat ik nu al weet dat de droom waar ik me net in bevond, zich straks zal voortzetten? Hoe kan ik gevangen zijn, en niet weten waarin?

Dit alles is van belang. Ook de vragen waarop ik geen antwoord had (en heb) zijn in dit geval van belang.

Ik denk namelijk, en met denken bedoel ik voelen, dat het midden in die droom is gebeurd. Wat er ook is misgegaan, dat uur is de schuldige.

Het komt vaker voor, schrijft ook Oliver Sacks, 's werelds bekendste neuroloog: de 'acute fase' die zich aankondigt door middel van 'groteske, beangstigende en onheilspellende nachtmerries'.¹ De rode loper die wordt uitgerold voor chaos van het hoofd. We hebben zo lang op u gewacht, eindelijk bent u er, doe vooral wat u denkt te moeten doen.

Op dat moment heeft het hoofd gedaan wat het in vredesnaam mag hebben gedaan; een noodknop ingedrukt; een zekering opgeblazen; op de puinhopen een beleefd briefje achtergelaten in een wat moeilijk handschrift. Met op dat briefje vermoedelijk iets als: Daan, hoor eens even, het is alles leuk met die boeken, je knalfuif, je honderden ideeën en je honderden ideeën voor ideeën, met je pieken en je dalen, en nu ook met je alleraardigste psychotische dromen van

¹ Oliver Sacks, *Ontwaken in verbijstering* (1987) 95.

sneeuw en los vel, maar ik houd het voor gezien. Er is iets met je aan de washand, en ik ga er niet bij zijn als je hiervan de gevolgen onder ogen krijgt. Daan, mijn beste, krijg de ziekte.

Boodschap ontvangen. Maar uren later.